

3.3 Cuvântul care călătorește Având multiple sarcini (de la a sugera până la a decide și ordona), sarcini prin care relațiile interumane se dezvoltă și se modifică neconținut, cuvintele ascund în profunzimea lor dorul de apropiere înspre miezul cunoașterii. Datorită acestui fapt, mișcarea cuvintelor prin comunicare către dezvăluirea sensurilor lor adânci, dobândește caracterul necesității, asemeni mișcării în general. Direcția predilectă de mișcare a cuvintelor inspirate este verticala, căci cuvintele “ce exprimă adevărul” sunt ca niște sateliți atrași de desăvârșirea Cuvântului, pentru ca după înveșnicirea lor prin îmbăiere în lumina grației divine, să coboare la nivelul atotumanului atins de harul creației... Poate că cele mai palpitate pagini din literatura universală sunt paginile dedicate călătoriilor și peregrinărilor. Este genul de literatură unde elanul artistic și fantezia debordantă a autorului își dau mâna în asaltul asupra redutelor captivantului, iar după cucerirea acestora, în urcușul spre culmile dătătoare de fiori ale senzaționalului.

Căci ce altceva decât o nemuritoare împletire între artistic și fabulos, ambele unice prin vâna lor homerică, reprezintă

Odiseea

peripețiilor și peregrinărilor lui Ulise în drumul său spre Itaca, insula natală?! Și chiar dacă drumul eroului este presărat ba cu ademenile vrăjitoarelor și sirenelor, ba cu răutățile și cruzimile unor monștri precum ciclopul, fantasticul mereu prezent nu devine supărător, întrucât nu este precumpănitor. Dimpotrivă, prin măiestria cu care Homer umanizează însuși fabulosul, așa încât istoria peripețiilor lui Ulise se prezintă ca o minunată poveste a luptei dintre bine și rău, avem în acest mod o splendidă dovadă a izbânzilor umane prin fidelitate, cutezanță și încredere în forța invincibilă a binelui. Și astfel, cu ajutorul neprecupețit al zeilor, eroul își vede visul cu ochii – împlinirea destinului său fericit!

Dar

Satyriconul

lui Petroniu, primul roman din literatura latină și cel dintâi roman (fragmentar) din literatura universală, este el altceva decât un minunat periplu al eroilor prin diverse medii ale Antichității (întră într-un bordel, participă la un festin etc.), prilej cu care autorul, acest arbitru al eleganței, ne oferă incitante mostre din moravurile libertine ale vremii, chiar dacă pentru elocvența descrierilor folosește anumite expresii licențioase!?

Tot așa admirabilul roman

Măgarul de aur

(respectiv

Metamorfoze

) este o suită de delicioase istorisiri inserate în firul năvalnic al acțiunii. Chiar dacă întrerupe firul acțiunii – însă este o binevenită întrerupere, de cel mai înalt nivel artistic -, basmul

Amor și Psiche

reprezintă o excepțională inserție, care dezvăluie bogatele resurse artistice ale autorului și care, departe de a scădea, ridică la cote incredibile emoția cititorului. Acțiunea romanului se constituie de fapt dintr-o succesiune de întâmplări dintre cele mai năstrușnice și hazoase din viața lui Lucius, după ce acesta se transformă în măgar prin utilizarea altei alifii decât cea care urma să-l facă pasăre, și apoi ca măgar trecerea lui de la un proprietar la altul, fiecare cu slăbiciunile și năravurile sale. Păstrându-și nealterat instinctul de conservare (teama umană de

castrare este prezentată cu o vervă irezistibilă), precum și spiritul de observație, Lucius în pielea de măgar ne prezintă într-un încântător limbaj satiric o paletă diversificată din moravurile scandaloase ale timpului (hoți, sperjuri, femei adulterine, ucideri și sinucideri), pentru ca în final, cu ajutorul zeiței Lunii să reintre în pielea de om după înfulecarea petalelor de trandafiri, singurul leac prin care se putea anula efectul vrăjitoresc al alifiei buclucașe.

*

Evul Mediu s-a vădit un mare producător și consumator de fantastic, hidos și monstrous. Preocupările teratologice sunt prezente atât la artiști de frunte precum Albrecht Dürer și Hieronymus Bosch, cât și în literatura cavalierească a timpului ori în creații halucinante de tipul lui Dracula.

Dacă vrăjitoria era aprig prigonită de Inchiziție, fără a putea fi cu totul eradicată, tocmai datorită enormei influențe pe care o exercita asupra minților și spiritelor vremii, multe dintre ele de-o aleasă cultură, în schimb esoterismul și științele oculte se bucurau de multă prețuire, piatra filosofală era căutată cu îndârjire, formulele magice ale nemuririi așijderea, iar laboratoarele lucrau din plin fie pentru obținerea aurului în retortele alchimiștilor, fie pentru zămislirea vieții (*homunculus*

) în retortele magicienilor. În asemenea condiții nici nu-i de mirare că realul mergea braț la braț cu fantasticul și că adevărul se zbătea să scape din brațele vâjnoase ale misticismului. Dar tot atunci s-au plămădit miturile unor minți neobosite și scormonitoare, ca de pildă mitul faustic, minți care și-au afirmat triumful neliniștii creatoare în opere de prim rang din cultura universală.

Prin vigoarea și prospețimea operei sale, prin forța cuvântului său care a spart platoșa medievală și a aruncat punți trainice dinspre trecut spre viitor peste hăurile căscate în istoria feudală, Dante Alighieri se dovedește uimitor de necesar și actual, iar *Divina comedie* o carte mereu tânără, asemeni sufletului și aspirațiilor umane.

Altfel spus, Dante și opera sa alcătuiesc un tot unitar, anume mitul înfrățit cu miracolul: mitul poetului desăvârșit, animat de dragoste mistuitoare pentru pierduta Beatrice și pentru patria sa la fel de pierdută, care în pelerinajul său prin lumea umbrelor are parte de-o călăuză pe măsură – Vergiliu, autorul

Eneidei

, cel mai mare poet al Antichității și simbolul rațiunii umane; tot așa, miracolul alcătuirii unei poeme inspirate de întreaga umanitate și dedicată întregii omeniri, căci lumea dantescă de dincolo este în fond lumea terestră, cu slăbiciunile și viciile ei îngrozitoare, dar și cu însușirile ce justifică optimismul poetului și încrederea sa neclintită în capacitatea de regenerare moral-spirituală a omului.

Cei doi mari François, Rabelais și Villon, își afirmă la rândul lor predilecția pentru călătorie: unul pe mare și uscat prin intermediul nemuritorilor săi eroi Gargantua și Pantraguél, prilej cu care se lasă purtat de curentul satirei înspre ostrovul râsului sănătos, celălalt călătorind el însuși călare pe versul său înaripat prin lumea subterană a hoților și prostituatelor, deși, cum bine scria într-un moment de mare cumpănă, a fost foarte aproape “de-a ști bietul grumaz,/ cât trage curul la necaz”. * *Călătorie spre soare-apune* este celebra carte a lui U Ceng-en, poate cel mai mare scriitor medieval chinez și unul dintre cei mai mari scriitori din toate timpurile. Deși înțesată de miraculos și fantastic de-a lungul întregului traseu pe care s-a angajat călugărul budist Tripitaka pentru a aduce cărțile sfinte ale budismului din India, cartea nu este nici pe departe greoaie ori obositoare. Dimpotrivă, fluența limbii și acțiunii, ca și fermecătorul proces de umanizare izbutit de autor, conferă cărții indiscutabile însușiri în sprijinul unei lecturi pe cât de agreabilă, pe atât de instructivă vizavi de tradițiile și mentalitățile chineze specifice timpului, iar personajele, cu

precădere Maimuța, au parte de întreaga simpatie a cititorului pentru giumbușlucurile la care se dedau și hazul pe care-l stârnesc.

Dar *Cartea celor o*

mie și una de nopți

, este ea altceva decât o delicioasă călătorie prin mirifica lume arabă din vremea marilor califi, precum Harun Al-Rașid, un neobosit periplu peste mări și țări necunoscute, în compania lui Sindbad Marinarul și a altor multe personaje, ce-și vădesc temeritatea și dorul de aventură în extraordinarele peripeții la care-i supune inepuizabila fantezie orientală?!

*

Și pentru că mai sus tot am intrat pentru o clipă în loja de unde Gogol priveghează asupra literelor rusești, este cât se poate de nimerit să subliniem că profilul moral al nemuritorului său Cicikov a fost desăvârșit prin călătoriile pe care acesta le-a efectuat și prin mulțimea contactelor avute cu diverși exponenți ai societății rusești din acele timpuri.

Cicikov este în definitiv produsul unei societăți muribunde: o societate în care țăranii mor ca muștele, iar cea mai mare parte din moșieri sunt sterpi și fără vlagă – adevărate suflete moarte. În aceste condiții, lui Cicikov – veritabil maestru al răbdării, prefăcătoriei și al pungășiilor cu blazon -, îi încolțește în minte ideea săltării pe scara socială prin cumpărarea a ceva nemaiauzit până la acea dată: sufletele iobagilor morți! Întrucât în acte se specifica doar numărul sufletelor cumpărate, nu și modul în care se prezentau ele, și întrucât indicatorul principal al averii era numărul iobagilor aflați în proprietate, iată că prin acest truc Cicikov avea șanse să pară altceva decât ceea ce era în realitate.

Firește, spiritul însetat de dreptate și adevăr al autorului nu putea lăsa nepedepsite potlogăriile mai vechi și mai noi ale eroului său, așa că din fragmentele părții a doua (atât cât ni s-a păstrat), aflăm cum Cicikov n-a scăpat de ochiul justiției...

Mai important pentru noi este faptul că sub șfichiul când mai blând când mai tăios al ironiei gogoliene, Cicikov cel uns cu toate alifiile este primit de reprezentanții moșierimii și ai autorităților locale, ocazie cu care ni se prezintă ba figuri tipice de funcționari birocrați și corupți, ba chipuri de boieri inutili și zurbagii asemeni lui Nozdriov, ori sâcâitori și mucegăiți precum Korobocika.

Doar chipul inteligent și energic al întreprinzătorului Kostanjoglo (un nerus) nu poate da viață vastului tablou al unei moșierimi ce-și clocește indolența în conace dărăpănate și-și târâie nepriceperea prin noroaiele satului spre ruina sa deplină (cazul lui Hlobuev).

*

Indiscutabil că din capitolul da față nu poate să lipsească Selma Lagerlöf, acea distinsă și mereu tânără doamnă a basmului scandinav. Pentru că Nils Holgersson nu este un călător oarecare. Cu mijloacele aflate la îndemâna basmului de mare simțire, autoarea îl transformă pe sărmanul Nils într-un spiriduș de-o șchioapă.

Acesta se arată măhnit peste măsură la început, adică atunci când se gândește la măhnirea părinților săi. Dar apoi mai prinde nițică inimă, încalecă pe gânsacul din curtea părintească și amândoi intră în formația găștelor sălbătice ce zboară spre Laponia. Ei, și din acest moment încep pentru Nils nu numai deliciile zborului, ci și încercările la care este supus oricare personaj de basm, fie el oricât de mic și inocent. Neajunsul staturii și al forței este suplinit prin cel al istețimii, dar mai ales prin ajutorul oferit de natura animizată. Căci el, prichindelul, iubește cu ardoare natura și toate viețuitoarele, drept urmare înțelege șoaptele copacilor și poate dialoga cu găștele, vulturul, vulpoiul sau ursul. Ajutorul vine întotdeauna la țanc, și astfel Nils scapă nu numai din toate capcanele întinse de vulpoi, ci chiar din ghearele ursului.

Călătoria lui Nils înspre Laponia îi oferă scriitoarei prilejul să ne prezinte frumusețile Suediei, să

vorbească cu emoție dar și cu mândrie despre întinsele ei lacuri și păduri, despre munți și ape repezi, despre ferme, combinate metalurgice și mine de fier, despre oameni, tradiții și obiceiuri. Și firește că în anumite situații, seara mai ales când oamenii stau în tihnă la taifas, se simte nevoia unor povești adiacente, ce au caracter local și care rotunjesc acțiunea basmului principal.

Cât privește finalul, ei bine, acesta nu poate să fie decât unul, adică așa cum se sfârșește orice poveste frumoasă și orice vis fermecător: Nils se reîntoarce în ograda părintească, își reia înfățișarea dinainte, iar găștele, cu tot dragul prins de el, își văd de rosturile lor, pentru că prin schimbarea survenită, el nu mai pricepe glasul lor, nu mai pricepe glasul naturii.

*

Dar care literatură a lumii se simte înfiorată de dorul de ducă și de aventură la fel ca literatura anglo-americană? Tonul acestei literaturi este dat de către Daniel Defoe, îndată după anul 1700. Adică atunci când îi apare celebrul roman Robinson Crusoe. La acea dată englezii fierbeau în sucul revoluției burgheze de la 1688, revoluție prin care s-a consfințit victoria definitivă a protestantismului. Tot atunci, nevoile tot mai presante ale industriei în plin avânt, au dus la saltul spectaculos înregistrat de comerț. Dacă la toate acestea se adaugă atacurile din ce în ce mai îndrăznețe ale piraiților englezi împotriva corăbiilor spaniole care cărau enormele bogății stoarse din colonii, avem un tablou al cauzelor ce i-au impus Angliei construirea unei flote (comerciale și de război) în măsură să o facă stăpâna mărilor, pentru ca mai apoi, prin flota și echipajele sale încercate, să pună bazele unui impresionant sistem colonial.

Robinson Crusoe

este cartea care semnează actul de naștere al romanului englez modern. În definitiv, romanul nu face decât să exprime năzuințele burgheziei timpului, ba chiar năzuințele autorului însuși, de vreme ce Daniel Defoe făcea parte din burghezia mijlocie.

Cum se explică enormul succes de care s-a bucurat romanul încă de la apariție, iar apoi menținerea lui constantă de-a lungul timpului în preferințele atâtor și atâtor generații de cititori? Prin aceea că după alte peripeții anterioare pe mare și pe uscat, prin care nedomolitul Robinson deja se furișase în inimile cititorilor, după naufragiul pe insulă începe marea sa aventură – aceea a luptei cu natura și a activismului său neostoit. Adică omul omul îndrăzneț și curajos de dinaintea naufragiului, nu se lasă copleșit de disperare după dezastru, ci găsește resursele fizice și spirituale necesare pentru a lupta și învinge.

Și astfel, omul nechibzuit și neascultător, adică deficitar la capitolul educație, așa cum s-a dovedit Robinson Crusoe până la naufragiu, după acest moment fatidic își încordează voința și într-un asemenea chip el va cunoaște remarcabilele rezultate ale educației prin muncă și perseverență. Altfel spus, în condițiile vitrege în care a fost azvârlit de destin, Robinson Crusoe va reface toate etapele civilizației parcurse de omenire în mii de ani: vânătoarea, creșterea animalelor, cultivarea pământului, olăritul etc.

Fiindcă oricare dintre noi ar putea fi în locul lui Robinson, ne bucurăm din toată inima atunci când el înregistrează succese (cu olăritul, cu înmulțirea caprelor ori în luptele cu canibalii și mai târziu cu răzvrătiții de pe navă) și ne întristăm când are parte de anumite eșecuri. Dar așa cum se cuvine unui personaj perseverent dintr-o carte plină de învățăminte, linia izbânzilor este statornic ascendentă, iar credința în forța faptelor bune (vezi eliberarea lui Vineri din mâinile altor canibali) duce în final la pedepsirea răului și la plecarea celor buni de pe insulă.

Fiind foarte aproape de condiția omului obișnuit, cu micile lui virtuți și marile lui defecte, nu-i de mirare că pe lângă simpatie, nutrim față de Robinson și multă prețuire.

Iar sentimentele noastre rămân la fel de vii și puternice, chiar și atunci când conștientizăm că

“robinsonada” n-a pornit de la zero, ci de la cunoștințele puse la dispoziția eroului de cel mai avansat stat capitalist al vremii, și că autorul a înscris “robinsonada” pe o necesară curbă ascendentă atunci când “a adus” corabia naufragiată aproape de țărm, pentru a face posibilă salvarea unor lucruri de importanță vitală: puști, muniție, unelte de tâmplărie, mâncare, semințe, haine, fără de care nu e greu de imaginat cum s-ar fi desfășurat aventura de pe insulă... Dar Daniel Defoe, adversar al ficțiunii, desfășoară partitura unei imaginații realiste, scrisă pe notele unui limbaj simplu, direct și atrăgător, fapt care conferă acțiunii un plus de cursivitate și atractivitate.

Scopurile urmărite în capitolul de față ne obligă să nu părăsim epoca lui Defoe, ci să ne aplecăm nițel asupra personalității complexe a marelui său contemporan Jonathan Swift și asupra operei lui, o operă pe cât de valoroasă pentru literatura și cultura universală, pe atât de stranie și incitantă.

Violențele de cleric polemist, de apărător furibund a cauzei irlandezilor și de mizantrop dotat cu un sarcasm devastator, toate acestea l-au impus pe Swift cu autoritate în ochii semenilor, dar într-un mod nuanțat, care până în zilele noastre basculează între admirație și dispreț, între plăcere și silă. Dacă mai adăugăm la cele spuse și ultimii trei ani de viață petrecuți de Swift în negura nebuniei, nu-i de mirare că pentru psihologi și psihanalisti el continuă să fie un “caz”. Comportamentul lui derutant, spun aceștia, își trage seva din anumite traume infantile (orfan de tată, Swift își trăiește primii ani de viață departe și de mama lui), precum și din frustrații de natură erotică.

Acuzat de predilecție spre scatologie și de violențe ale limbajului, totuși nimeni nu poate nega că prin umorul negru și sarcasmul feroce pe care le-a cultivat cu o măiestrie ne mai întâlnită până la el, Swift se afirmă drept precursorul acestui gen de literatură anglo-americană. Tot așa, el este un precursor în literatura absurdului, filiația fiind stabilită (de pildă prin anticipațiile kafkiene) fără drept de tăgadă.

Desigur, opera fundamentală a lui Swift o reprezintă Călătoriile lui Gulliver. Asemeni eroului lui Daniel Defoe, dar mai ales asemeni tuturor navigatorilor îndrăzneți și aventuroși din epocă, Gulliver se simte cuprins și el de febra călătoriilor, ce aveau ca miză descoperirea de noi ținuturi aducătoare de foloase materiale. Căci, după cum precizează Swift, aceste ținuturi locuite de primitivi erau de îndată colonizate de englezi, fie ei și piraiți, pentru ca după obișnuitul val de crime și jafuri, respectivul teritoriu să intre în stăpânirea Coroanei engleze.

Ceea ce nu este cazul lui Gulliver și al călătoriilor sale, pentru că - așa cum afirmă autorul - cartea de față are menirea să-l învețe pe cititor, iar nu să-l distreze!

Cartea se constituie dintr-o suită de călătorii dintre cele mai miraculoase, și în fiecare din aceste călătorii Swift dovedește enorme resurse în cultivarea utopiei și în construirea unei lumi halucinante: împărăția liliputanilor și cea a uriașilor, insula plutitoare sau cea condusă de cai (equocentrică). E adevărat că în domeniul utopiei Swift a fost precedat de gânditori iluștri precum Thomas Morus și Campanella. Dar dacă utopiile înaintașilor se remarcă prin caracterul lor rațional și abstract, utopiile lui J. Swift dobândesc un plus de concretețe și intensitate, implicit de credibilitate din partea cititorului, prin nota de realism conferită de încercările la care este supus Gulliver, iar apoi de încadrarea acestuia în noile colectivități și de descrierile extrem de minuțioase ce ilustrează talentul naratorului.

Dar oricât de precise ar fi măsurătorile, ele nu au darul să-i transmită lui Gulliver siguranță și echilibru de nezdruccinat. Dimpotrivă, ele își dovedesc relativismul lor derutant și amuzant de-abia după ce Gulliver părăsește împărăția uriașilor și revine în Anglia. Viețuirea printre uriași a ajuns să-i schimbe percepția despre sine și despre lumea înconjurătoare, așa că după

revenirea în țară cu încredințarea că-i uriaș, el ajunge să strige la oamenii de pe stradă să se dea la o parte ca să nu-i strivească, încât – după cum notează autorul cu unorul său cuceritor -, “în vreo două rânduri puțin a lipsit să nu mă aleg cu capul spart din pricina obrăzniciei mele”. Firește că Swift nu ezită să ia la refec rânduilele din Anglia timpului său. Pe politicieni îi împarte în “capete turtite” și “capete rotunde”, respectiv partidul celor care sunt de părere că oul se sparge la capătul turtit și partidul celor de părere contrarie. Iar de anumiți academicieni și oameni de știință își bate joc într-un mod copios, descriind preocupările “savante” ale academicienilor de pe insula zburătoare: unul încearcă să obțină lumină din castraveți, altul să extragă praf de pușcă din gheață, iar un arhitect se luptă să construiască pornind de la acoperișul caselor înspre fundație.

De altminteri, disprețul lui Swift față de om este neascuns: pentru el omul nu este un animal rațional, ci un animal capabil de rațiune! Acest dispreț ajunge până la refuzul oricărei colaborări și apropieri de semeni, după ce Gulliver este obligat să părăsească insula condusă de cai, acea insulă magnifică unde nu se cunoaște răutatea, minciuna și prefăcătoria, iar omul ajunge cu adevărat să cunoască sănătatea și lumina spirituală.

Literatura engleză, la fel ca cea americană, dovedește o adevărată slăbiciune pentru călătorii și aventuri. După Daniel Defoe și Jonathan Swift, cei doi mari deschizători de drum, mai amintesc câțiva scriitori care au excelat în acest gen de literatură: Samuel Butler, Robert Louis Stevenson, G.H.Wells și W.Wilkie Collins, iar din literatura mai apropiată de zilele noastre: W. Somerset Maugham și Graham Greene, doi scriitori pe care deja i-am amintit în capitolul precedent și care în prezentul capitol merită o mențiune specială atât pentru dorul lor nestins de hoinăreală, cât și pentru firescul plasării acțiunilor și eroilor lor în cele mai depărtate zone ale globului.

*

Dar după cum precizam mai sus, nici americanii nu rămân de căruță la acest capitol. În *Aventurile lui Gordon Pym*

, Edgar Allan Poe se dovedește același maestru al palpitantului și senzaționalului, duse până la situații limită.

Mark Twain, acest rege al umorului yankeu, se vedește în viață hoinar și mereu îmboldit spre aventură, adică aidoma îndrăgiților săi eroi Tom Sawyer și Huckleberry Finn. Dar se pare că întâmplările celor doi pe continentul american nu au fost în măsură să-i mulțumească înclinația lui Twain spre aventura zemoasă și hazoasă. Drept urmare, înșfacă un yankeu, pe care – printr-o magistrală pasă magică – îl proiectează înapoi în timp până în secolul al VI-lea, taman la curtea regelui Arthur. Și astfel s-a zămislit

Un yankeu la curtea regelui Arthur...

Pentru că ei înșiși au avut parte de întâmplări neobișnuite în călătoriile întreprinse, este normal să nu ne grăbim atunci când ne imbarcăm pe balenieră împreună cu Herman Melville, ori când Jack London își cheamă la taifas străbunii...

Da, este cât se poate de adevărat că în tinerețe Melville a urcat pe balenieră pentru a-și câștiga pâinea cea de toate zilele. Dar la câțiva timp după imbarcare, sătul de cașaloții din Mările Sudului și de uleiul de spermanțet, Melville dezertează și-și găsește un neuitat refugiu între polinezieni. Apoi se imbarcă pe un alt vas, ajunge acasă și aici, cu cultura adunată printre butoaiele de pe vas, se hotărăște să scrie povestea șederii sale printre polinezieni. Așa începe aventura scrisului, dar drumul spre culmile artei este anevoios, pentru că el trebuie să treacă printre fălcile Balenei Albe.

Indiscutabil că

Moby Dick

sau

Balena Albă

reprezintă realizarea de vârf a lui Herman Melville. O carte provocatoare și captivantă, asemeni oricărei capodopere, cu toate că nu este propriu-zis roman, poem epic sau tratat științific despre cetacee. Dar având din toate acestea câte puțin și încă ceva pe deasupra, a rezultat o carte mare, ba mai mult, o carte unică, încărcată de simboluri.

Căci ce altceva decât un simbol al răului este celebra Balenă Albă, pe urma căreia aleargă căpitanul Ahab împreună cu întregul echipaj, nu doar în dorința de-a se răzbuna pentru piciorul smuls de vrăjmașa perfidă! Deși albul este culoarea asociată îndeobște cu puritatea și gingășia, albul acestei dihanii de-o "răutate impenetrabilă", după opinia căpitanului Ahab, este un alb înspăimântător prin masivitatea și ușurința cu care monstrul se mișcă, dar mai ales prin inteligența de-a dreptul diabolică cu care el știe să evite capcanele vânătorilor și să răspundă cu lovituri mortale la agresiunile ce-l vizează. Dovadă în acest sens stau nenumăratele harpoane înfipte în imensa sa cocoașă, dar care n-o împiedică pe balenă să alerge ca o stihie a înfricoșătorului și dizgrațiosului prin imensitatea oceanului planetar, pentru ca în final să provoace scufundarea corăbiei prigonitoare și moartea echipajului.

Din această încheștare pe viață și pe moarte scapă doar naratorul teribilelor peripeții, marinarul Ismael. Salvarea lui Ismael este în egală măsură uluitoare și simbolică: uluitoare prin aceea că Ismael scapă de la înec cu ajutorul unui coșciug ce aparține prietenului său, sălbaticul și multinimosul Queequeg; simbolică atât prin faptul că viața este inextricabil împletită cu moartea și că în cazul de față salvarea unei vieți se datorează într-un mod aproape miraculos celui mai sepulcral dintre obiecte, cât și prin încărcătura simbolică, cu rezonanțe biblice, atribuită numelui personajului.

Un personaj cu numele de Ismael trebuie neaparat să trăiască și să pună bazele unei mari seminții, aidoma lui Ismael din

Genesa

, fiul dăruit lui Avram de egipteanca Agar, roaba Sarei, din care – după spusele învățaților – descind arabii!

Nici nu-i de mirare că un monstru de gabaritul și perfidia răutăcioasă a Balenei Albe a alimentat legendele marinărești despre ubicuitatea, ba chiar despre nemurirea ei, nemurirea – după cum notează autorul – nefiind altceva decât o formă de "ubicuitate în timp".

Dar într-o asemenea ordine de idei, avem deplina libertate s-o asimilăm pe Moby Dick cu însuși oceanul zoomorfizat: albul monstrului este aidoma cu albul spumei apelor, perfidia de care dă dovadă este după chipul eternei perfidii marine, iar grozăvia atacurilor îndreptate împotriva temerarilor urmăritori, te duc cu gândul la stihia apelor dezlănțuite.

Este limpede că în această accepțiune, căpitanul Ahab (Ahab este numele unui rege izraelit), cel despre care autorul spune că "era prinț al punții, rege al mării și senior al leviatanilor", nu avea nici o șansă în confruntarea cu o forță invincibilă, chiar dacă pentru momentul decisiv al confruntării a subordonat voinței sale monomane întregul echipaj în alcătuirea sa pestriță: americani, englezi, danezi, francezi, maltezi, tahitieni, portughezi și spanioli, laolaltă cu negri și indieni, creștini împreună cu păgâni, adică un veritabil ghiveci social înghesuit într-o altă arcă a lui Noe, și chiar dacă timp îndelungat s-a hrănit cu ură împotriva răului și s-a adăpat cu speranța încrâncenată a răzbunării. Căci împotriva inevitabilului dezlănțuit pe mare sau pe uscat, nu este înțelept să pornești la atac, nici măcar atunci când împrejurările nefaste te transformă într-un răzvrătit cu aura de erou romantic și-ți dau încredințarea că, mai degrabă

decât un duh al răzbunării, ai toate însușirile unui instrument al destinului.

Dar căpitanul Ahab, “balaurul ăla bătrân”, cum își șoptește sieși negrișorul Pip, se vede el însuși “mai nebun decât nebunia însăși”. Precizarea că nebunia lui e altfel, “e o demență demonică”, nu schimbă cu nimic auspiciile terifiante și tenebroase sub care se desfășoară această vânătoare sui-generis.

Iar dacă

Balena Alb

ă reprezintă un rău localizabil în timp și spațiu, acel monstru rezultat prin aglomerarea particulelor de rău favorizate de lăcomie, ambiție ori minciună, atunci ideea pe care ne-o sugerează Melville este aceea că-i infinit mai ușor să luptăm împotriva răului din noi și din lume când el se află în față, apelând la cele mai eficace arme pentru neutralizarea lui: iubire, modestie, cumpătate, spirit de dreptate și adevăr.

Devenit monstruos prin întindere și greu de zdruncinat prin rezistența opusă la asaltul binelui, răul – asemeni unui Moloch veșnic flămând -, își cere cohortele nesfârșite de jertfe, fie sub înfățișarea războaielor și bolilor, fie – în forma actuală – sub cea a catastrofelor provocate de poluare. Firește, cu toată aparenta lui atotputernicie, răul din lume va fi făcut inofensiv atunci când Marele Arhitect va crede de cuviință.

Jack London este genialul neliniștit al literaturii americane. Cu totul și cu totul lipsit de dragoste maternă și de căldura căminului părintesc, Jack London a peregrinat pe mare și pe uscat, atât pentru asigurarea pâinii cea de toate zilele, cât și pentru aflarea liniștii și a dragostei după care tânjea. Pâinea și-a câștigat-o cu multă trudă, practicând diverse meserii, din care – asemeni înaintașului său Herman Melville – nu putea să lipsească aceea de marinar. După propria lui mărturisire, dramul de liniște necesară pentru a se regăsi pe sine, aparține perioadei petrecute în Alaska. Iar dragostea de frumos a îmbinat-o cu cea de adevăr, și pe amândouă a căutat să le afle din cărți. Căci ai domă lui Melville și ai domă altor americani deveniți la iuțeală celebri, Jack London a fost un autodidact, mereu îmboldit de la spate de nevoia de-a ști. Viața plină de privațiuni în care s-a zbatut ani și ani la rând, la fel ca și nenumăratele piedici întâmpinate pe drumul afirmării, i-au arătat cât se poate de clar că simpla acumulare de cunoștințe nu-i suficientă, că pentru a izbuti cu adevărat trebuie să ieși în față, că adică trebuie să lupti din răspuțeri pentru a te apropia de perfecțiune. Iar după lecturi temeinice din Darwin, Herbert Spencer și Fr. Nietzsche, și-a mai însușit câteva idei, pe care din acel moment le-a aplicat neconținut în viață și operă. Căci despre Jack London, cu îndreptățire se poate spune că a scris cum a trăit și a trăit cum a scris! De la Darwin a împrumutat ideea selecției naturale; de la Spencer a preluat concepția organicistă asupra societății, precum și teoria inegalității raselor, respectiv teoria superiorității anglo-saxonilor; iar Nietzsche l-a cucerit prin cultul forței și al supraomului.

Fide

I acestor idei și teorii – evident, extreme de tentante, dar și amendabile în substanța lor intimă! -, Jack London a trecut de îndată la aplicarea lor pe propria piele, iar în cărțile scrise la conturarea unor profiluri de supraomeni, ca de pildă chipul lui Martin Eden din romanul omonim. Jack London a recunoscut că Martin Eden este el însuși, minus individualismul din pricina căruia se sinucide. Dar a negat cu înverșunare influența lui Nietzsche în creionarea lui Martin Eden. Numai că după câțiva timp însuși autorul se sinucide – e drept, nu prin înecare, ci prin otrăvire cu pastile -, și astfel contradicțiile dintre vorbe și fapte se adâncesc, iar asemănarea dintre Jack London și Martin Eden merge până la identitate.

Dar nu este singura contradicție. De pildă, după copilăria lui plină de suferințe, era de așteptat ca odată ajuns celebru și bogat, să nu-și dea uitării cele două fiice din prima căsătorie. Totuși, a

uitat complet de ele, în timp ce adunătura de lingușitori care mișuna pe lângă el, se înfrupta din plin.

Acesta a fost omul, însă nu totdeauna omul și opera formează o pilduitoare și inseparabilă unitate. Iar opera lui Jack London, în pofida derapărilor datorate ambiției și orgoliului său, a încântat și continua să încante generații de cititori de pretutindeni cu forța evocatoare a povestirilor și cu acțiunile palpitate, magistral conduse în opere precum

Chemarea străbunilor, Colț alb

sau

Călcâiul de fier

.
*

Pentru a da Cezarului ce-i al Cezarului și prezentului capitol ceea ce i se cuvine, voi aminti câteva nume de scriitori, de neadmis să lipsească dintr-o scriere ce aspiră la înțeleaptă temeinicie și desfătătoare alcătuire.

De pildă, n-ar părea această scriere schiloadă dacă aș uita să pomenesc de plecările de-acasă ale nemuritorului Don Quijote în tovărășia neprețuitului său scutier Sancho Panza, atunci când prea bine se știe că fiecare plecare, în pofida ingratitudinilor sau ciomăgelilor de care deseori eroii au avut parte, a însemnat o victorie de seamă pentru limba și spiritualitatea spaniolă, implicit pentru cultura universală?!

Și chiar dacă timpul și vigoarea fizică nu i-au îngăduit lui Don Quijote să colinde întreg pământul pentru a-i pedepsi pe ticăloși și a îndrepta strâmbătățile, nici contemporanii lui și nici generațiile următoare n-au avut motive să se plângă de dezinteres din partea cavalerului. Prin felul cum gândea și acționa, chiar dacă deseori o făcea într-un mod aparte, ce lesne friza nezdrăvenia, prin uluitorul amestec de eroism și tragism, de măreție și bufonerie, de înțelepciune și demență, Don Quijote a dovedit de-a lungul timpului că este întru totul uman și că donquijotismul de-a pururi va rămâne o fascinantă ficțiune, împletită în chip magistral cu neliniștile și aspirațiile omului, cu sacrul și profanul, cu frumosul și adevărul, nu mai puțin cu nedreptatea și minciuna, cu lăcomia și ticăloșia.

Portugalia n-are cum să lipsească din această panoramă a cuvântului călător, fie și pentru îndrăzneala navigatorilor portughezi, care prin curajul și iscusința lor, au contribuit din plin la reușita marilor descoperiri geografice, implicit la trasarea noilor frontiere ale lumii și cunoașterii. Din interesanta literatură lusitană, mă voi apleca doar asupra a două cărți:

Călătorie prin țara mea

și *Relicva*. Prima, semnată de ilustrul scriitor romantic Almeida Garrett, ni se prezintă ca o adevărată simfonie de culori – pagini de istorie și tradiții portugheze, pe canavaua cărora șerpuiesc opiniile și impresiile scriitorului vizavi de cele constatate, dar se intercalează și istorisirea unei taine de mare efect artistic, cu întreaga suită de conflicte, amoruri și tragedii romantice puse de ea în mișcare.

Relicva

este romanul de mare simțire artistică al scriitorului Eça de Queiroz, o creație ce-și extrage valoarea din farmecul irezistibil al limbii, din echilibrul interior și dozajul perfect al efectelor, din peripețiile tragico-comice la care autorul îl supune pe Teodorico Raposo – eroul păcălitor, iar la urmă victima păcălelilor sale - și din ironia mereu prezentă, fie atunci când scriitorul relatează ipocrizia și falsa credință a lui Teodorico, fie atunci când redă fanatismul trufaș și amenințător al bogatei sale mătuși.

Romanul își despică acțiunea pe două planuri. În planul real are loc călătoria lui Raposo la

Ierusalim pentru a o reprezenta la locurile sfinte pe bigota lui mătușă. Dar relicva pregătită în derâdere pentru bătrână, printr-o justă ironie a sorții se constituie până la urmă în dovada incontestabilă a destrăbălărilor lui Teodorico. Demascată fără putință de tăgadă, ipocritul se vede alungat deîndată din casa mătușii, și astfel își vede năruite speranțele de-a pune mâna pe averea bătrânei.

În plan oniric, Eça de Queiroz relatează călătoria efectuată de Raposo la Ierusalim, exact în ziua crucificării Mântuitorului Iisus. Acțiunea este și pe acest plan palpitantă, întrucât autorul se vedește un iscusit realizator al tablourilor de epocă. Iar Teodorico Raposo din vis ni se prezintă ca fiind animat de sincere și puternice sentimente creștine, ceea ce dovedește că ipocrizia tânărului erou nu este altceva decât un palid reflex al ipocriziei cultivată de cler și practică de zel de creștinii bogăți și trufași.

Jules Verne la rândul lui are locul bine statornic în istorisirii de acest gen. Căci prin năzuința lui spre cunoaștere, prin avântu-i spre aventură și prin fantezia scânteietoare cu care a construit intrigile și și-a plasat eroii în cele mai surprinzătoare ipostaze pe uscat, pe mare ori în aer, Jules Verne și-a asigurat un loc de onoare în inimile cititorilor tineri și mai puțin tineri. În literatura americană a secolului 20, Ernest Hemingway a ocupat cu autoritate un binemeritat loc de frunte, dovada în acest sens fiind atribuirea prestigiosului Premiu Nobel, înaltă recunoaștere și răsplătă a valorii întregii sale creații, a strădaniilor depuse pentru îmbogățirea culturii universale. Asemeni altor scriitori americani, Hemingway a fost un mare neliniștit și pelerin (Spania, Africa, Cuba), un iubitor al neobișnuitului și un pasionat de exotic, fapt pentru care a călătorit pretutindeni în lume, iar eroii și cărțile sale de-un exemplar realism nu puteau să nu-i calce pe urme.

Ajuns la sfârșitul acestei călătorii lungi și întortocheate, nu puteam să-mi doresc o încheiere mai fericită decât aceea în compania lui Panait Istrati. Mai mult ca oricare dintre românii celebri, Istrati a fost un hoinar de mare calibru – din Asia Mică până în Franța, dar și un povestitor neîntrecut. A fost un redutabil luptător (prin străduințe supraomenești și-a însușit o franceză fără cusur), dar și un învins în credință și idealuri, dovada făcând-o *Spovedanie pentru învinși*, cartea despre brutală năruire a marilor sale prietenii și a speranțelor legate de viitorul comunist al omenirii.

Dar cine îi poate contesta vraja limbii de povestitor înnăscut ori cea de evocator a suferințelor românilor! Tocmai pentru a putea răzbuna nedreptățile datorate potențailor vremii (cel mai adesea greci și turci), Panait Istrati le-a conferit eroilor și eroinelor sale (Cosma, Ilie, Floricica) statură homerice. Iar aceștia, iubitori de libertate și dreptate în mult mai mare măsură decât de huzur și trai ușor, nu aveau altă cale decât să devină haiduci. Adică luptători aprigi și neînfricați, și în această calitate, dușmani ai potențailor vremii și ai legilor nedrepte care-i apărau pe aceștia.

Prin viața lor slobodă și aparent fără griji – o frumoasă reeditare a omului integrat în natură și în comunitățile primordiale -, haiducii reprezentau pentru oprimați atât un exemplu cât și o speranță: pentru cei curajoși exemplul că aceasta-i calea de urmat în lupta cu răul social, iar pentru fricoși și nehotărâți, speranța că acest firicel de bine se va întări și va izbuti să doboare răul.

Iar haiducii hălăduiau prin codrii nepătrunși și ațineau calea poterașilor și îmbuibăților, ori își făceau apariția la anumite cuiburi de jecmănitori pentru a-i pedepsi și ușura de bogății. Se subînțelege că oropsiții și nevoiașii îi ajutau pe haiduci ba cu mâncare, ba cu informații: în definitiv erau de-ai lor și-și puneau viețile în primejdie pentru ei! Dar iarăși este adevărat că nu există comunități umane fără cozi de topor și trădători. Deseori haiducii vrednici de cea mai

aleasă cinstire au sfârșit prin a fi trădați de propriii tovarăși (să fi fost invidie, ori apucături de ludă?!) sau de indivizi ticăloșiți din satele pentru care-și puneau pielea la bătaie. Alți haiduci și-au pierdut viețile atunci când ei înșiși au devenit niște potențați trufași și cu apucături de tirani...

Citim în cărțile lui Panait Istrati despre isprăvile vitejești ale haiducilor și ne bucurăm din toată inima că au izbândit în acțiunile lor îndrăznețe; suferim alături de suferința autorului atunci când eroii sunt înfrânți, dar nu simțim regret nici cât negru sub unghie atunci când împilatorii sunt pedepsiți pe măsura faptelor săvârșite, chiar dacă deseori pedepsele aplicate mustesc de cruzime. Dimpotrivă, în acele clipe parcă simțim o satisfacție rece și nemiloasă, taman ca la auzul sentinței pronunțate împotriva unui criminal deosebit de perfid și periculos.

Stârnirea unor atari stări sufletești demonstrează cât se poate de limpede talentul descriptiv și sugestiv al autorului. Dar mai demonstrează două lucruri: 1) Că sufletul nostru rămâne mereu însetat după bine, adevăr, dreptate și frumos, adică după esențele de sorginte divină; 2) Că în orice colectivitate există strâmbătăți, așa că tare ne-am mai bucura să vină, dacă nu un domnitor ca Vlad Țepeș, atunci ori un cavaler al dreptății precum Don Quijote, ori haiducii lui Istrati, care - prin mijloacele lor juste și neiertătoare - să încerce a îndrepta lucrurile.

3.4. Cuvântul care unește Așa cu deja am precizat, Cuvântul are mai degrabă sensul de etern activ și de principiu primordial, decât acela de rostire. Asta deoarece istoria celestă este istoria unei lumi a armoniei și echilibrului, unde glăsuirea este neadmisă, întrucât glăsuirea înseamnă perturbație. Ori, într-o lume a armoniei desăvârșite, comunicarea verbală și gestică se află la mare distanță de adevăratele priorități. În lumea noastră sublunară și imperfectă, comunicarea are un rol de prim rang. Aflat în imperiul necesității și în neconținut conflict cu timpul său, omul se simte tot mai înstrăinat și însingurat, motiv pentru care el caută cu disperare să iasă din carapacea izolării și să fugă mâncând pământul de strigoii plictiselii.

Pentru a scăpa de agresiunea celor două harpii, omul modern a investit enorm în tehnica deplasărilor și a comunicațiilor tot mai rapide. Dar nici în acest chip n-a reușit să fugă de ceea ce el consideră că este cauza nefericirii sale tot mai accentuate, și asta pentru că nimeni nu poate să fugă de el însuși.

Căci prin preeminența acordată materialului în vederea consolidării și perfecționării celor trei "c"-uri:

consum-comoditate-confort

, omul modern nu face altceva decât să-și sporească nefericirea. Cauzele nefericirii sale sunt cât se poate de evidente, dar hipercivilizația actuală ignoră cu desăvârșire cauza, în schimb luptă din răspuțeri cu efectele: boli cardiovasculare și tulburări nervoase, consum de droguri, accidente datorate circulației îndrăcite, ucideri și sinucideri, cei patru "

p

" (prostituție-proxenetism-pedofilie-pederastie) etc.

Principala cauză a nefericirii omului de azi, în pofida distracțiilor și divertismentelor tot mai zgomotoase pe care le are la îndemână, consistă în discriminarea operată de civilizație. Deși se știe că civilizația nu trece dincolo de epiderma omului, totuși eforturile dătătoare de aparență și iluzii se înmulțesc, ceea ce se traduce printr-un spor de civilizație, în timp ce latura inefabilă a omului, adică cea neaducătoare de profit material, este din ce în ce mai neglijată. Ori nefericirea taman în această paragină moral-spirituală a prins rădăcini și prosperă.

Dezrădăcinarea ei presupune un dublu efort: 1) Pe de o parte renunțarea la cea mai mare parte din "binefacerile" civilizației: mâncăruri tentante, însă îndopate cu chimicale, țigări, băuturi

alcoolice și răcoritoare, mașini, automate etc.; 2) Atenția omului să se îndrepte înspre eul său, înspre latura moral-spirituală, și el să caute din toate puterile ca din bun să devină mai bun, din drept mai drept, generos din zgârcit, cult și sensibil dintr-un automat de făcut și tocat banii. Dar cum cancerul civilizației nu poate fi extirpat decât prin măsuri ferme și radicale, e greu de crezut că oamenii tot mai efeminați ai secolului 21 vor găsi energia necesară ca să se poată opune curentului vijelios stârnit de civilizație, care, după cum vedem, antrenează întreaga omenire spre catastrofe, poate chiar spre noaptea neființei...

Revenind la cele spuse mai sus, nici nu-i de mirare că în aceste condiții omul modern caută cu înverșunare căldura semenilor (și n-o află!), caută comunicarea, pe scurt, caută semenul adevărat cu care să dialogheze și pe care să-l simtă aproape. Iată motivul real căruia i se datorează căutările febrile ale omului de azi, inclusiv în lumea virtuală a Internetului: Într-o lume îndesită cu automate, însuși omul se transformă încet-încet într-un automat! (N.B. Un medic psihiatru cu o bogată experiență, îmi mărturisea cândva că legăturile permanente cu bolnavii îl influențează într-o asemenea măsură, încât simte cum alunecă încet-încet înspre starea lor...) Pe scurt, în lumea noastră modernă, deplasările și dialogurile se poartă cu tot mai mare viteză și intensitate, însă rezultatele la care s-a ajuns sunt departe de-a fi mulțumitoare. Explicația acestui paradox - și este doar unul din noianul de paradoxuri și absurdități ale acestei lumi - explicația, deci, trebuie căutată în însăși condiția omului după izgonirea lui din lumea celestă în cea terestră.

Lumea celestă este regatul libertății și armoniei, unde - după cum spuneam - comunicarea verbală se dovedește de prisos. Căci ce să comunici din moment ce totu-i perfect, deci nu există nemulțumiri și aspirații, nu există pasiuni și dorinți, nu există ură și invidie! În lumea libertății depline, nimeni în afară de Sfânta Treime n-are habar că undeva în infinitatea Universului s-a cuibărit atâta durere, răutate și ambiție, atâta lăcomie, minciună și nedreptate. Toate acestea țin de lumea necesității și de condiția noastră efemeră de muritori cârtitori și nesătui.

Totuși, în acea lume negentropică a eternului echilibru există o formă aparte de comunicare - cea generată de iubirea mereu vie și activă. Dar această comunicare se realizează gând la gând și instantaneu, adică înainte de licărirea unui început de gând. Pentru că gândul și gândirea sunt lovite de nulitate într-o lume perfectă unde nimic nu curge, toate fiind orânduite în chip sublim înafara timpului, odată pentru totdeauna.

N.B. Gândul oamenilor este de cele mai multe ori depozitarul unor taine înfricoșătoare. Iată de ce suntem avertizați să nu păcătuim nici cu gândul, nici cu vorba, nici cu fapta...

Într-o lume perfectă precum cea celestă, totul fiind perfect, înseamnă că și oamenii ajunși în ea vor avea parte de această binefacere. În drumul anevoios spre regatul celest al luminii, adevărului și libertății, dragostea și credința nestrămutată sunt cele două faruri călăuzitoare ale oamenilor care urmează calea îngustă și anevoioasă a izbăvirii...

Starea de perfecțiune pare un vis, o perpetuă aspirație, atâta timp cât omul își este sieși o piedică prin slăbiciunile generate ba de îndoielile și ezitățile sufletului, ba de nevoile și poftele trupului. Iată motivul pentru care ni se cere să fim cumpătați și să renunțăm cu inima ușoară la toate bunurile acestei lumi, inclusiv la cunoștințe. Pentru că numai astfel vom deveni neîntinați asemeni pruncilor, adică vom atinge starea de perfecțiune accesibilă omului din aceasă lume! Deci dacă scara spre înalt este susținută de virtuți, atingerea virtuților nu este cu putință decât prin înaintarea spre începuturi, zonă spirituală în care omul devenit prunc la capitolul năravuri și slăbiciuni, se va împărtăși din izvorul nesecat al nevinovăției. Adică, așa cum suspin taoiștii, el va redeveni asemeni lemnului neprelucrat.

Dar nici așa omul nu va atinge starea de desăvârșire, de perfecțiune propriu-zisă. O asemenea stare este posibilă doar într-un mediu adecvat, respectiv într-un regat al desăvârșirii. Cum spuneam mai sus, omul ajuns în lumea celestă, nu va mai păstra nimic din ceea ce ne caracterizează pe noi oamenii din lumea sublunară. Prin urmare, cele mai alese însușiri ale omului după opinia noastră, precum cunoștințele acumulate, inteligența, memoria și voința, în regatul libertății și luminii vor fi în totalitate inutile.

Și totuși, după cum ne încredințează Sfintele Scripturi, oamenii aleși vor pătrunde în această împărăție. E greu să ne imaginăm care va fi noua lor înfățișare. Dar dacă admitem căte ceva din spusele celor ce-au cunoscut moartea clinică, și din ele facem o medie, atunci cel mai probabil că locatarii împărăției cerurilor vor fi niște ființe de lumină imaterială, însă înzestrate cu harul iubirii, al comunicării gând la gând și al desăvârșitei sensibilități. În consens cu mediul înconjurător, de-abia în aceste ființe de lumină imaterială se va realiza deplina unitate, adică se vor șterge actualele discrepanțe dintre trup și suflet. Materia va fi cu totul decăzută din proprietățile ei, drept urmare nici lumina pe care o cunoaștem – lumină alcătuită din particulele elementare numite fotoni -, nu va fi chemată să participe la procesul de replămădire a omului. Aceasta să fie antimateria?!...

*

Universul moral al începutului a cunoscut o perturbație atunci când perechea umană originală a făcut pasul de la curiozitate la neascultare, mai exact la ascultarea de îndemnul Răului întruchipat în șarpe. Perechea neascultătoare a fost alungată din Paradis, și tot atunci s-a refăcut armonia împărăției celeste. De subliniat că momentul izgonirii a fost prefațat de dialogul Creatorului cu perechea păcătoasă, ceea ce ne îndreptățește să admitem că Adam și Eva erau în plin proces de degenerare, proces prin care ei și-au pierdut unul din atributele esențiale ale ființelor perfecte: Cei doi nu mai posedau facultatea de comunicare gând la gând! Mai mult, comunicarea prin grai, metodă des întrebuințată de Dumnezeu atunci când urmărea să-și transmită vrerile prin Moise și proroci, este un indiciu categoric că Adam și Eva deja suferiseră procesul de separare al sufletului de trup.

Și desigur, în această stare ei au pătruns în lumea necesității. Iar blestemul divin de a-și asigura existența cu sudoarea frunții, este perfect valabil și pentru capacitatea lor limitată de comunicare. Ca părinți erau înzestrați cu memorie, o memorie care păstra doar urmele nostalgice a ceea ce a fost cândva; aveau și darul comunicării prin cuvinte și semne, dar iată că n-au reușit să le împărtășească fiilor ceea ce inimile lor de părinți doreau cu aprindere – dragoste și curățenie sufletească, iar Cain se ridică împotriva fratelui său Abel și-l omoară. Crudul Cain împotriva blândului Abel, plugarul împotriva păstorului, frate împotriva fratelui, adică fratricidul de-atâtea și atâtea ori reluat în istorie sub chipul răzbunării ori sub cea a războaielor nimicitoare pentru putere, bogăție și glorie.

Pesemne că dacă nu era fratricid, ar fi fost un paricid sau un matricid. După cum se vede, istoria omului a demarat cu o crimă și, după cum arată semnele timpului, se va încheia cu un genocid, o catastrofă apocaliptică de tip nuclear...

Construirea Turnului Babel le-a arătat oamenilor că nu mai este posibilă nici înțelegerea, nici conviețuirea tuturor la un loc. Prin urmare, noi și noi separări în triburi, rase și popoare. Iar ura dintre popoare era atât de mare, încât nici măcar poporul ales al lui Israel n-ar fi reușit să facă față numeroșilor săi vrăjmași fără intervenția directă a Domnului. În pofida acestui fapt, neascultarea și destrăbălarea s-au întins ca o molimă în sânul poporului ales. Să fi fost de vină vocea gângăvită a lui Moise, ori poruncile prea aspre pentru firea ușuratecă a evreilor scăpați din robie?! Oricare a fost cauza, sigur este că din nou a fost nevoie de brațul puternic al

Domnului, dar de data asta îndreptat împotriva evreilor nărăviți și idolatri. Potopul lui Noe, la fel ca și distrugerea Sodomei și Gomorei au fost niște avertismente foarte clare. Din păcate, atunci ca și acum, prea puțin luate în seamă. Căci așa este omul: trupul vrea într-o parte, sufletul în alta, și sfârșesc prin a trage amândouă părțile spre păcat.

Cine luptă din răspuțeri pentru reunificarea celor două părți alcătuitoare ale ființei umane? Este dragostea mistică – fie ea creștină, mahomedană sau budistă, inspirată de Atotputernic, împletită cu teama de păcat și serios susținută de speranța mântuirii.

Ajuns în acest punct, este cât se poate de potrivit să fac o precizare care-și trage seva din Platon. Se credea în acele timpuri că la început bărbatul și femeia formau o unitate cu două perechi de sexe, cel mai probabil o sferă, aceasta având mare prețuire în Antichitate, întrucât era considerată forma geometrică perfectă. Dar zeii, sfidați fiind, i-au pedepsit pe oameni prin desfacerea unității în două jumătăți distincte. De atunci fiecare jumătate tânjește după armonia și echilibrul oferite de unitatea primordială, și în vederea refacerii unității, fiecare jumătate se zbate din răspuțeri să-și găsească perechea potrivită. Însă zeii au hotărât că unitatea nu mai poate fi refăcută, de unde dezastrul din unele căsnicii, ori aleanul de nestins după ceva irealizabil la cuplurile ce și-au convertit căsnicia în curajul obișnuinței și în puterea de-a se suporta.

Există și cuplurile de același sex:

homosexualii, respectiv lesbienele. Pentru homosexual se mai folosește termenul de uranist (nicidecum cel de uranian!), adică ceea ce se cheamă un eufemism. Legenda spune - și ea dă apă la moară homosexualilor – că Uranus, atunci când a fost ucis de titanul Cronos, și-a împrăștiat sămânța în mare, inclusiv în spuma mării. Și astfel, prin fecundarea spumei, s-a zămislit Afrodita, zeița frumuseții, căci ea n-a avut mamă. Asta în situația în care nu admitem că însăși marea a ținut locul uterului matern...

Deci dragostea – fie că-i platonice, fie că-i dragoste jertfă ori dragoste desfătare – reprezintă însuși motorul eternei năzuințe spre reîntregire, constituie neostoitul îndemn al căutării jumătății care să permită refacerea unității. Dar dacă în viața laică și particulară este posibil să nu-ți găsești jumătatea și să ajungi să-ți târăști tristețea singurătății tot mai apăsătoare înspre mormânt, la nivelul colectivităților de mari dimensiuni (popoare, națiuni), dar mai ales în cel mai înalt plan moral – cel al credinței mântuitoare, este de neconceput renunțarea la dragoste. Pentru că renunțarea la dragoste într-un asemenea plan ar echivala cu renunțarea la luptă și speranță, la jertfă și la liniștea interioară, la bucuria de a-i ajuta pe semenii și de-a păși împreună cu ei pe calea spre izbăvire.

E drept că la acest nivel altul este registrul dragostei și alta vocea ei. Căci ce reprezintă de fapt iubirea dintre doi îndrăgostiți? Este otrava delicioasă pe care Eros o strecoară în cele două inimi însuflețite de nădejdea îngemănării; este aritmetica lui unu plus unu, egal tot cu unu; este geografia unei lumi de necuprins, plăsmuită după chipul inimilor în neconținută creștere, și care în scurt timp se dovedește neîncăpătoare pentru învolburarea pasiunii; este istoria promisiunilor și jurămintelor, a eroismului de-o clipă și a tragediilor de lungă durată, a armistițiilor anapoda încheiate între două inimi ce-și poartă în extaz dulcele jug al pasiunii. Și ce mai este iubirea? Este înălțare și cădere, zborul șoimului și târâțul șarpelui, clocotul vulcanului și eterna neliniște a mării, dar este și adâncul unei nopți de mai, parfumul florilor și ciripitul păsărelelor, este gelozie, suferință, speranță, viață și moarte, dar mai presus de toate este pârguia miraculoasă căutată de Arhimede, care, temeinic sprijinită pe inima Omului, poate urni lumea din înțepenirea păcatului și o poate angaja pe drumul spre mântuire, spre Unitate.

Este cât se poate de adevărat că la nivelul popoarelor și națiunilor, dar uneori chiar la nivelul familiilor, suma iubirilor individuale nu duce la o iubire generalizată, la pace, armonie și

înțelegere, care – asemeni unei ploii calde – să cadă apoi asupra tuturor pentru a rodi prosperitatea, mulțumirea întreagă, bucuria sinceră și fericirea deplină. Nu se întâmplă acest lucru, cu toate că oamenii n-au încetat să făurească utopii, cărora le-au dat ba chipul sfios al falansterelor, ba chipul fioros al bolșevismului. Dar tot atât de adevărat este că fundamentele comunităților rezultă prin tainica și neconținută conlucrare dintre Eros și Ethos. Din îmbrățișarea celor două principii active rezultă trăiri de mare forță moral-spirituală și social-istorică, precum limba vorbită, tradițiile și obiceiurile, dar și atașamentul fierbinte față de aceste realități incontestabile, ca și dragostea jertfă închinată memoriei străbunilor, compatrioților, valorilor culturale prezente și aspirațiilor spre viitor.

Toate popoarele statornice din istoria lumii au avut de biruit nenumărate încercări și vitregii din partea agresorilor, în drumul lor spre câștigarea identității și spre afirmarea voinței de-a fi. Poporul român se numără printre popoarele martire ale istoriei. Din păcate, martirajul lui n-a încetat nici în clipa de față, acum când se utilizează diverși lubrifianți interni și externi, pentru ca greoiul tren al tranziției românești să ruleze spre prosperitate și progres pe liniile libertății și democrației autentice. Dar cum să înaintezi pe aceste linii, atunci când ele sunt acoperite cu mătza alunecoasă și urât mirositoare a corupției și birocrăției, a lichelismului și ticăloșiei!

Întrucât au fost prost înțelese de cei mai mulți dintre români și au fost catastrofal aplicate de către deținătorii puterii, în România de azi libertatea a devenit o iluzie atrăgător ambalată, iar democrația o capcană ingenios manevrată. Indiscutabil că acesta-i unul din motivele pentru care tot mai mulți și mai mulți români – uitând cu totul de țară și tradiții, de românism și valorile sale -, se avântă peste mări și țări, cavaleri ai norocului de-a-ndoaselea, și-și caută împlinirea în praf și pulberea civilizațiilor occidentale. Iată de ce se cuvine să ne întrebăm: Dar unde-i noblețea sentimentelor românești?

Cât privește extazul și fericirea sui-generis datorate credinței, religiosului în general, dragostea jertfă din această sferă îmbibată cu cea mai fină, dar și cea mai trainică spiritualitate, negreșit că înseamnă calea îngustă și dificilă pe care omenirea trebuie să se angajeze din toată inima și cu toate puterile sufletului, fără a mai persista în nehotărâre, întrucât numai astfel va scăpa de obsesiile datorate întunericului – fie că iadul zace în noi înșine, fie că se datorează celorlalți -, în fine, numai astfel va avea parte de liniște, echilibru și fericire. Merită să încercăm, chiar dacă asemeni lui Pascal, ne vom rumega în continuare îndoielile: “Dacă nu există Dumnezeu, n-am pierdut nimic; dar dacă există, am câștigat totul.”

Dar cine, mă rog, ar putea să nege uriașa influență exercitată asupra spiritului uman și asupra creațiilor sale de către mitic, fabulos și religios, de la legendele Antichității, până la providențialul impuls creator datorat creștinismului? Căci – lucru întru totul evident pentru oricine – întreaga cultură și civilizație a Europei se datorează creștinismului! Cu uriașa sa capacitate de dăruire, creștinismul a adunat în creuzetul său european tradiții locale, dar mai ales culturi și civilizații orientale trecute prin filtru iudaic și greco-roman, pe care le-a tratat după o rețetă divină, și astfel a rezultat marea și clocotitoarea cultură europeană. E drept că, asemeni unei limbi în care se semnaleză dialecte și subdialecte, europenismul se prezintă ca o familie unită de culturi și civilizații: latină, germană, anglo-saxonă, slavă și – de ce nu? – iudaică. Iar aceste culturi și civilizații sau, mă rog, o parte din ele, după fecunde infuzii de la bizantini și arabi, a străbătut mările și oceanele pentru a nimici alte civilizații (aztecă, incașă, diverse civilizații africane și polineziene) și pentru a le lua în stăpânire teritoriile, bogățiile și locuitorii, firește, după o necesară demonstrație de forță concretizată prin sarabanda crimelor și atrocităților.

Dar oricât de dureros ar fi adevărul istoric, realitatea este că America, Australia, Noua Zeelandă

George Petrovai: Creatorul și creația (partea a II-a)

Scris de George Petrovai

Miercuri, 21 Decembrie 2011 06:39 - Ultima actualizare Duminică, 05 Februarie 2012 08:13

și întinse zone din Oceanul Pacific constituie creația europenilor exploratori (evident, animați în primul rând de intenții colonialiste) și a călugărilor misionari.

Fără fecunda influență creștină, cum ar fi arătat cultura și arta de pe cea mai mare parte din întinsul lumii? Când știut este că iubirea – cel mai pur sentiment uman și singura “forță” utilizată de Mântuitor și recomandată insistent adeptilor (“Iubiți-vă între voi!”), a pătruns vijelios în literaturile tuturor veacurilor creștine și a izvodit pagini de cea mai înaltă trăire artistică: de la cânturile și literatura cavaleriească a Evului Mediu, la poezia de dragoste din zilele noastre, de la Dante, Petrarca și Villon, prin Shakespeare și Cervantes, apoi prin Goethe, Schiller și Lev Tolstoi până la Eminescu și mai departe spre Orient până la Rabindranath Tagore.

Căci iubirea transfigurată artistic este cureaua de legătură dintre inimi, este o emoționantă și nesfârșită odă a păcii și fraternității, este speranța noastră a celor mulți că planeta apărută cu scutul dragostei, frumosului și adevărului nu va putea fi răpusă de ură și cruzime, chiar atunci când manevranții destinelor umane vor încerca să recurgă la înfricoșătoarele arme ale Apocalipsei.

[Cititi](#)

[AICI](#)

prima parte a acestui articol.

AUTOR: □ **George Petrovai**

www.sighet-online.ro □